

Илазе сваки дан сем недеље. — Цена: на годину 12 динара, на пола године 6 динара, на 3 месеца 3 динара, на месец дана 1 дин. За двостранство 30 динара годишње.

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

БРОЈ 5 ПАРА

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

Уредништво је у штампарији Раденковића Администрација у Социјалистичком Народном Домену.

ТЕЛЕФОН

Редакције 646
Административна 870

Рукописи се не враћају. Огласи се штампају по врло јефтиној цени

Борба против зеленаша

Социјална Демократија све више поклања пажњу селу, и почиње водити своју акцију и у том правцу. И зимус, кад је после престанка мораторијума, отпочело безобзирно наплаћивање зеленашких интереса, *Радничке Новине* су дигле свој глас, а *наши посланици су у Народној Скупштини по тој ствари и интерпелацију поднели*. И тек после тога Министарство Привреде послало је један распис о наплати интереса, као и привредне инспекторе да испитају ове злоупотребе.

„Земљорадничка Задруга“ од 15 јуна ов. год. дала нам је повода да се опет на ту ствар вратимо.

Тек у јуну она нотира један збор који је један наш врло агилан друг са села, М. Гајић из М. Пожаревца, по овом питању одржао још 2 фебруара. И саопштавајући како је на том збору решено да се подигне протест против зеленашке пљачке коју новчани заводи врше „Земљорадничка Задруга“, осврћући се на *Радничке Новине*, пише:

Нама је право што се орган социјалистичке партије интересује недугом, који дави земљораднике. Од тога платонског интересовања не може бити никакве штете. Али ни користи. Не могу се ни немаштина ни зеленаштво искоренити никаквим политичким мерама, све да се и озакоње, а још мање резолуцијама без привредне подлоге. И место политичке акције коју ми водимо против свију зала која притискују радни народ *Земљорадничка Задруга* предлаже — земљорадничке задруге.

Тако је орган наших земљорадника хтео да убије једним ударцем две муве: и да омаловажи нашу акцију и да задруге препоручи као јединоспасавајуће средство, као „лек од крајње сиромаштине“ и као „штит од зеленашке пљачке.“ Лепа, али неостварљива жеља!

Ми нећемо да полемишемо са „Земљорадничком Задругом“, како је она започела, нити хоћемо да потцењујемо значај земљорадничких задруга, као што она потцењује значај наше Партије.

Напротив, ми наглашујемо да се рад нашег и задругарског покрета не искључују. У земљи где је задругарство најразвијеније, у Данској, социјалистички покрет на селу захватио је најдубљег корена. Неколико десетина социјалистичких посланика у Данској бира сеоски живаљ. А то долази отуда што тамо задругарство не искључује бављење политиком, што се тамо зна да и свеколика помоћ што је задруге својим члановима указују није довољна без политичке акције. Јер ако задруге и могу помоћи својим члановима да дођу до солиднијег кредита, јефтинијих усева и животних намирница, спасти их од зеленаша и прекупца: оне их не могу спасти од највећег зеленаша и прекупца, од државе. Држава је она која огромним порезима принуђава селане да се задругују код зеленаша, као што она царинама и монополима највећма поскупује животиње намирнице. А натој о-

бласти боримо се ми. Тражећи разумнији начин газдовања у држави и праведнији начин порезивања, ми још више чинимо за побољшање положаја нашег селане, него што то чине Земљорадничке Задруге.

Улажући протест противу зеленашке пљачке по новчаним заводима, ми нисмо мислили да смо решили проблем зеленашења у своме корену. Ми знамо да узроци пропадања нашег сеоског становништва леже много дубље, да им је корен у самом капиталистичком друштвеном уређењу, које све више на село продира. А против њега управљена је свеколика наша борба; уништење капитализма је циљ социјализма. Али зато ми не занемарујемо ни борбу за примену практичних политичких мера у садашњости које иду у народну корист, као што у опште водимо политичку борбу, као једно од најглавнијих средстава за постигнуће нашег циља. И зато је „Земљорадничка Задруга“ и сувише далеко од истине кад нам подмеће да у голим протестима видимо лек од зеленашења и сиромаштине.

На брзу руку

Осигурање и реосигурање

Пашинева влада простио ће нас прешапати и удавити у својим дипломатским усјесима. Пре крајког времена закључила је уговор са Васељенском Папшријархијом; ових дана потписала је конкордат са Ватиканом: споразум са папом у Риму.

Немамо простира — а богами ни довољно дипломатских способноста — да бисмо у детаљима прешрели и изложили ово историјско дело гениалног балканског дипломате. То је посао за новинаре и научнике виших способности, г. Наума Гецу, бившег уредника *Политичког Гласника* а сада владинаог листа *Трибуна*, и за *Др. Станоја Сјанојевића*, професора Историје на Универзитету, бившег самосталца а сада фузионаша.

Ми ћемо читаоцима скренути пажњу само на две најважније тачке овога уговора. По чл. 5. српска држава је дужна да даје београдском архиепископу годишњу плату од 12000 динара и још уз то 4 хиљаде динара додатака, а скопском бискупу годишњу плату од 10000 динара. У накнаду за то, они ће се, по чл. 15 уговора, молићи у својим црквама за нашег доброг владара и његовог: *Domine salvum fac regem* („Господе сјаси краља“). Као што видите, није скупо плаћено!

Овај конкордат са Ватиканом личи му на неко реосигурање код Господа Бога. Српски свештеници, зна се већ, моле се сваки дан православном Богу за Србију и њеног краља. Али, за сваки случај, ако би молбе православних свештеника промашиле, или ако не би постојао источно православни Бог (као што католичка Црква енергично тврди), онда нека се нају фрајри и нека нас протештирају код свога, католичког Бога. Молиће православних свештеника су осигурање, молиће католичких свештеника су реосигурање Србије.

После овога, српски народ нема шта да се брине. Пардон, има свега још једну другу: да 1. Августу даде своје кулцие Пашину.

Па ипак, ја се све нешто бојим да Пашини штога дана не остане на челу, и поред благослова београдског митрополита, цариградског патријарха и римског папе. Узурсуз је овај српски народ, и некако не поштује ни свеце ни власи!

Човек што се смеја.

Изборна борба

Конференција у округу пожаревачком

За срез Звишки у уторак на Иван дан 24. окт. м. у 10 сати пре подне у *Кучеву*.

За срез Мораваки у четвртак 26. окт. м. у 10 сати пре подне у *Жабару*.

Позивају се представници наше листе, чувари кутије и агитатори из свих општина ових срезова да неизоставно дођу у одређене дане на конференције. На овим конференцијама говориће се о изборној борби, о начину вођења наше социјалистичке изборне борбе, и даће се врло важна упутства нашим агитаторима и партиским представницима.

На свима овим конференцијама у име главне партиске управе присуствоваће и говориће друг *Триша Кацлеровић*, народни посланик.

Окружна конференција у Ваљево

одржаће се 29. окт. м. ради кандидације народних посланика.

Изборне брошуре

Скреће се пажња организацијама да одмах набаве у што већим количинама ове брошуре које су посвећене изборној борби.

Порези, од Д. Туцовића. Селак и његов сјас, од Подрица.

Закон о радњама и његови пројекцији, од П. Павловића. Нећемо рајшове! од Миролуба.

Брошурама је цена по 5 пара. Рабат је 30%.

Летећи листићи

Ускоро ће се отпочети штампање и распуштање изборних летећих листића, у којима ће се обрађивати најважнија питања на која треба обратити пажњу ових избора.

Потребно је да организације буду приправне за брзо и прецизно распуштање ових листића и у варошима и у селима. У сваку радничку и сиротињску кућу, у сваку варош и у свако село треба да дођу ови листићи. Треба још настојати да они који први ове листиће добију, прочиштају и својим комшијама и познаницима, да се ушлицај наше речи просирате.

Све што нека припреме и организују наше организације.

Зборови у округу пожаревачком

На Петров дан 29. окт. м. Одржаће се зборови:

Пре подне у 10 сати у *Кушилеву*.

После подне у 3 сати у *Пордну*.

После подне у 6 сати у *Ливадици*.

На Павлов дан 30. окт. м. у 9 сати пре подне у *Брзоходу* у кафани; и у 2 сата после подне збор у *Забрћу*.

У *Ракнићу* ће се одржати збор у петак 27. окт. м. у 7 сати у вече.

На свима овим зборовима наш посланик друг *Триша Кацлеровић* говориће о програму наше социјалдемократске партије, о раду наших посланика у Народној Скупштини, и о значају садашњих посланичких избора.

Изборни ћорци

Спремљено је све оружје за борбу. Изведена је и тешка и лака артиљерија, подмазане су и брзометне пушке али и стари кремењаци су изрибани. И већ се пуне. И већ се пали са обе стране, и од стране опозиционог блока и од стране владе. Али за чудо још ни један не погађа у мету: у залеђено расположење народно. Бију добро и фузионаши... све тешком артиљеријом... поиздалека, пошто су још далеко избори. Помињу тридесетогодишњу радикалну борбу; помињу освешено Косово, еда би се срца бирача раскривила; потржу великог покојника Милована Миловановића; помињу чистоту радикализма коју су они деценијама чували. Било је неких спорузма које су пакосна, и богу самоме мрска, млађа браћа крстили фузијом а њих, према томе, фузионашима. Али то је још више учврстило чистоту начела њивних. Па ипак народ ћути и не криви се. Чак и најсилније оружје, „покајану Сливницу“, које фузионаши пале често пута, никако да добади до срца народног. Ту некако понјгоре пролазе. Народ се добро сећа радикалне политике балканског савеза која је оберучке прихваћена, и коју су фузионаши упропастили братоубилачким ратом, и коју фузионаши не мисле понова водити. И тако изборно оружје се пуни и празни, али метци или не пале никако или прскају у ваздуху и никако да погоде ту жељену мету.

Опозиција оправља, удешава, склапа нову машину, блок... ко, рецимо, неку врсту митраљеца: да покоси фузионаше. И као направиле ту нову машину, али први метци па у ветар. Или није добар први нишанџија, самосталци, или не ваљју метци, а можда и једно и друго; тек никако не иде како треба. И удри са њиховом огорченом борбом противу радикала и њихове тираније која се зацарила, и њихове реакције која упропастила народ горе него реакције напредњака и либерала. — Знамо, знамо, све је то лепо, вели народ. Само, некако нама је чудно што ће те ви сада са тим истим либералима и напредњацима? Добро се ми сећамо њих и њиховог управљања, па нас некако додилази језа од мешања вашег „демократског“ програма са полицијским и војничким програмом напредњака и либерала.

Зачудо, не верује сад народ као пређе. Она самосталци бадише другу серију метака: против повишења рока у војсци. И опет све прште у ваздух. Људи се сећају још како су се све три опозиционе партије у Скупштини утвривале ко ће више дати војсци и ко ће просрнути више речи о „војничкој Србији“, о јачању војске, о умножавању касарни. Сад напунише и трећи пут. — Упалиће ваљда самосталско старање за инвалиде и резервисте, мисле самосталци и нишане. Таман да пале а народ им се насмеја. Па бог вас видео, где сте били зимус кад пропадаше од глади и зиме сирочад инвалидска? Где бејасте да уложите протест кад испропадасмо по вагонима и станицама од студи и кише? Где вас би да протестујете да нас не држе више по касарнама преко рока и задржавају место шест недеља три пута по шест недеља?

И самосталци се напослетку досетише и прибегосе најмодернијем оружју. Фузионашка дипломатија не ваља! Групу самосталски мерзер. Е, ту се не разумемо, веле бирачи. Ми знамо да неваљају фузионаши и да не ваљате ви, а за ту дипломатију нисмо чули. Може бити да и она не ваља, нарочито ако је фузионашко чело, али ми ћемо вас на одговор, а ви се са њом рачунајте како знате. Ми знамо Пашина, Протића, Пачу, Јашу, Драшковића, онога Пећића што се седи по банкана, ону браћу Маринковиће и Стојана Новаковића што се правиле споразуме и са фузионашима и са самосталцима, онг Рибарца што га добро памти Драгачево. Те ми знамо, и са њима ћемо се разрачунати за онолике изгубљене животе у братском рату, за ову пу-

стош и сиротињу која влада у земљи, а коју су са благословом све три опозиционе партије — самосталске, националистичке и напредњачке — створили у земљи фузионаши.

Али срце у јунака не малаксава. Сад ће, кажу, предузети да пали у „Самоуправи“ Настас... добар је нишанџија! а у „Застави“ Рибарац... и он не гађа лоше! Е да би један пут погодили и раскривали срце љубљенога и нападенога народа. Само некако народ једнако гледа нешто у косо и много у лево према социјалистима. То њих највише буни; али ипак неуморно пале сваког дана изборне ћорке.

Прилози за Борбени Фонд

Савез Болничара 14 — дин.

ФРАНЦУСКИ СОЦИЈАЛИСТИ О АТЕНТАТУ

У последњем броју *L'Humanité*-а, органа француске Социјалне Демократије, коме је директор *Жан Жорес*, велики трибуна, *Марсел Семба*, један од најугледнијих социјалиста и најјачих говорника у француском парламенту, пише уводни чланак о атентату.

Марљиво и најпажљивије читао сам мишљења аустријских и немачких листова о сарајевском атентату. Најгоре, најтипичније рђаво, најнаивније рђаво изгледа ми мишљење аустријског „*Рајхспоста*“. Оно је драгошено, јер у свирепости светлости представља супротност истини, и баш тиме што је супротно истини развија ту истину свом снагом контраста.

„Истински одговорне личности, писао је овај лист, су оне које су годинама својом пропагандом покушавале да одвоје Босну и Херцеговину од монархије“.

Пардон! А личности које су присајединиле Босну и Херцеговину Аустрији?

Пре оних који су покушавали да је одвоје, зар нису одговорни они који су је присајединили и инкорпорисали њене становнике аустријској монархији, и мимо њихову вољу?

Анексија Босне и Херцеговине пре неколико година умало што није довела до рата. Цео свет зна да су српске победе над Турцима изазвале јако врење у анектираним провинцијама. Држање Аустрије још је појачавало опште узбуђење. У целој Босни и Херцеговини, које су аустријске трупе освојиле, док је аустроугарска војска поседала позиције да нападне Србију, свима становницима се наметало питање: шта ћемо радити ако избије рат?

У тренутку конфликта принцип коме је претила бомба Чабриновићева и којег је убио револвер Принципов важио је као жарки непријатељ Србије. Јели он доста желео рат? Је ли се он никад искрено помриро с увећавањем Србијине моћи? Да ли је покушавао да поправи изгубљену прилику?

У том погледу карактеристично је шта веле извесни бечки листови! Зар баш јуче један високи официр, у истом „*Рајхспосту*“, не жали што је Аустрија „пропустила да запали то београдско гнездо“ и што се противила навали своје војске,

која се инстинктивно хтела бацати на Србију да учини крај шој држави?

Свакоме у Европи ко ласка себи да хладно суди, дужност је да одмери речи ове врсте, које су право признање!

Несумњиво је да су убице, као што се то често дешава, нанеле озбиљне штете ствари коју су волеле. Нико се не може заклет да револт и гнев што их је у Аустрији изазвао сарајевски атентат неће имати као резултат нов рат на Балкану. И досадањи мир био је несигуран. Бугари и Турци гледали су само да дођу до оружја: како ли ће се тек трагични догађај од недеље одазвати у Софији?

Да! та бомба, ти револверски метци могу бити први плотуни једног ужасног рата. Али се због тога ипак убицама не могу одузимати њихове праве особине, особине бораца.

Они нису борци по обичним ратним правилима, ни по међународном праву то се разуме. Али зар су добровољци који су скривани 1870 у Вимгатску шуму да гађају улане били то за Немце, регуларне борце?

Кад би неко од њих пао шака Немцима, они би га стрелили, као што су спаљивали и салаше за које су сумњали да им дају храну.

Тако исто Аустријанци могу погубити Принципа и Чабриновића; у њима они неће убити ни обичне злочинце па ни политичке кривце, већ огорчене патриоте.

Ми социјалисти немамо разлога да будемо особито нежни према овим патриотским преступницима; али пре свега треба рећи истину. А истина је да је престолонаследник аустријски, походећи Сарајево, изгледао патриотама представник завојевача и анексије.

Претпоставите да је неколико година после анексије Елзас-Лотрингије у часовима најогорченијег протеста, какав разјарени протестник пуцао на улицама Меце на немачког цара или престолонаследника. Зар шовинисти у Француској, осуђујући у име међународнога права ову заверу, ово убиство, овај атентат, не би на дну душе, потајно одобравали овај атентат?

Убиство у Сарајеву потекло је истих патриотских страсти.

Хе! напротив! рећи ће нам се. Престолонаследник је помагао захтеве аустријских Словена. Он им је хтео дати политичку ау-

тономију сличну аутономији Угарске!

Без сумње! Њему је изгледала најпогоднија политика за монархију да заузме то помириливо држање према Словенима. Али зар је та тактика могла обезбедити фанатичне присталице Велике Србије?

Н жалост, разложне речи не-

Из дана у дан

Тровање једне девојке. Борка кћи Павла Ранковића, жандармеријског наредника, девојка од 17 година попила је јуче извесну количину растворене соде у намери да се отрује. На саслушању је изјавила, да је то учинила због тога, што је њена маћеха сваки дан грди и туче, а отац је не узима у заштиту.

Упућена је у болницу на лечење.

Румуни у Београду. Свршени ученици богословије из Румуније са својим ректором, допутовали су преко Савине у Београд.

Они су јуче разгледали Београд и његове знаменитости, и у подне били на ручку у Касини, а после подне у Топчидеру. Они ће данас приредити концерт у 6 сати по подне у дому друштва Станковић.

Преглед фабрике шећера. По наредби Министра привреде, отпутовали су јуче у Аустрију, да тамо прегледају послове у фабрици шећера, начелник трговинског одељења г. Др. Богдан Марковић са инспектором г. Др. Миланом Радосављевићем.

Министри у агитацији. Министар унутрашњих дела г. Стојан Протић, отпутовао је у крушевачки округ, а министар правде г. Марко Ђуричић у пиротски округ, где ће присуствовати окружним конференцијама и кандидовати се за квалификоване посланике.

Самоубиство у возу. Душан Бајић, студент права, извршио је прекјуче самоубиство у возу, а у тренутку, кад је воз пролазио кроз раљски тунел, који је ишао за Београд. Душан се заклао својим перорезом у нужнику вагона II класе. Код њега су нађене његове легитимације, као и писмо митрополије, којим се Душан упућује старешини манастира Врањевшнице, на поправку здравља. О узроку самоубиства тачно се не зна, али се мисли, да је душевно растројство.

Гости из Ниша. Г. Дим. Аранђеловић, професор из Ниша, са 30 ученика VII разреда допутовали су јуче у Београд, где ће остати три дана.

Г. Чапрашиков у Бечу. Бугарски посланик г. Чапрашиков, отпутовао је јуче у Беч.

Освећење занатлијског дома. Јуче пре подне у 10 часова, освешан је на свечан начин темељ занатлијског дома, на углу Македонске улице. После освећења била је конференција занатлија, а за тим закуска.

Нестало дете. Јакова Бухмајера, продавца новина, син Јована Бухма-

мају изгледа да буду саслушане у оваквим тренутцима; али кад би нас хтели саслушати, ми бисмо довикнули Аустријанцима да угуше свој гнев, а Србима да се прилазе, јер стављају на ноцку свеколики плод својих победа и да се, из мржње према Аустрији, не баце у наручје Русији и под њено сурово туторство.

јера обућара, нестало је пре три дана из кулатила Влад. Димитријевића на Сави. У кабинџи су нађене његове хаљине, а њега нема. Мисли се да се удавио, али леш још није нађен. Наређено је тражење.

Осуђени официри. Пресудом великог војног суда, осуђени су са по 20 година заточења Живан Стефановић, Владимир Јовановић, пешадиски капетани II класе, за разне кривце, почињене за време рата.

Прерада дрвета у Трстенику. Фрања Холош из Румуније, поднео је молбу министру привреде, да му одобри отварање стручне школе у Трстенику, за прераду дрвета, као и подизању фабрике за дрвену индустрију.

Из партије

Партијска секција „Сава“ одржаће збор чланова у уторак, 24 јуна, тачно у 7 часова у вече у кафани „Европа“ — Босанска улица. Позивају се сви чланови да неозаставно дођу а повереници да понесу са собом спискове својих претплатника на „Борбу“ и „Р. Новине“.

Полписивачи нека се обрате за летеће листиће у администрацију „Р. Новина“.

ИЗ РАДНИЧКЕ КОМОРЕ

Јавно гажење Зак. о Радњама у Пожеги

Радничка Комора упутила је следећу представку Министру Народне Привреде.

Како се варварски гази Закон о радњама у Пожези најбоље ће нам посведочити уговор о раду који је закључен између власника радње Љубомира Антонијевића опанчара и Стариње Павловића опанчарског радника из Пожеге и који је потврђен од стране суда општине вароши Пожеге. По уговору о овоме радно време траје од 5 сати изјутра па до 8 сати увече. Дакле 15 часова дневно. Сем тога по овоме уговору отказ не може бити од стране радника све до краја полугођа.

Пошто овај уговор о раду од почетка па до краја налази се у супротности са Законом о радњама,

Радничка Комора тражи од Министарства, да најстрожије казни како општински суд вароши Пожеге, тако и власника радње и да ову казну публикује у јавности, како би се послодавци у Пожези подсетили, да Закон о радњама важи и за Пожегу.

Под 1/1 прилаже оригинал уговора о раду који гласи:

уговор о раду

Закључен између власника радње Љубомира Ф. Антонијевића опанчара из Пожеге и Стариње Павловића опанчарског помоћника из Поточана.

1. Рок трајања уговора: од 28 априла до 26 октобра 1914 год.;
2. Радно време: од 5 сати изјутра до 8 сати увече;
3. Врста послова: опанчарски;
4. Награде: 240 динара у новцу;
- 6.) у наатури: стан и храна газдина;
5. Рок плаћања награде: мало по потреби а ресто сконча рока;

Из унутрашњости и Нове Србије

Допис из Краљева

Милан Анимиовић и Алекса Дугалић радници зидарски погодили су са Радисавом Јеремием за 180 динара, да му доврше једну кућу у олд. вароши, која почета да се прави пре 3—4 год.

На посао су ступили 8 пр. м. ца и до 1 јуна свега су радили 9 дана а ресто дангубили услед материјала што им није довољно набављан, за ове дангубе исти су опомињали г. Радисава и тражили да им он дангубе надокнади, али он то није хтео да чује, зашта су били принуђени истог тужити Суду добрих људи и тражити накнаде за учињену дангубу 80 динара.

Суд је ову њихову жалбу одмах узео у поступак и осудио г. Радисава да им у име дангубе плати 40 динара. — А како кућа још није готова, то је суд донео своју одлуку и у пресуди назначио и саопштио парничарима да кад Радисав набави материјал, саопшти именованима да је материјал набављен и они од дана саопштења па после месец дана имају права прступити раду на довршењу исте, и кад кућу буду довршили г. Радисав им има исплатити ресто зараде до њихове погодбе.

Пресуда је изречена 4 овог месеца у 12 сати пре подне, за наплату ових 40 динара извршитељ није имао потребе, јер је осуђени истога дана новац положио деловођи Суду добрих људи.

Милан и Алекса тражили су од деловође новац досуђени да им да, он их је одбио велећи им да морају чекати 3 дана? Када се навршило 3 дана они су опет отишли код деловође и тражили новац, он им ни тада није дао већ им казао да дођу по недељу.

На овако поступање деловође они су се пожалили мени као председнику Суду добрих људи и ја сам одмах отишао у Суд и лепо запитао деловођу је ли Радисав новац положио, он ме је дрско одбио речима да ја немам права зато да га питам и да о томе неће ништа да ми одговара, ја сам га понова упитао је ли примио новац и зашто није дао ономе коме припада, он ме је истим речима одбио и истеривао напоље показујући ми прстом врата, кад сам га ја на ово опомену да буде учтивји, онда га је узео у заштиту кмет Лала

6. Особите обавезе: отказа неможе бити док исти рок не послужи.

5 Јуна 1914. године

у Пожези

Потписи
власник радње
Љубомир Ф. Антонијевић
Стојан Павловић
помоћник

На основу чл. 72 Закона о радњама суд општине варошице Пожеге оверева овај уговор.

Бр. 1897.

5-VI-1914 године

Пожега

(М. П.)

за председника суда

члан

Деловођа

Сретен М. Јовић

Рад. Петровић

И општински суд у Пожеги на основу Закона потврђује овај незаконити уговор(!)

Анатол Франс:

ОСТРВО ПИНГВИНАЦА

47

КЊИГА VI.

Ново доба

Афера са осамдесет хиљада бала сена

ПЕТА ГЛАВА

Пречасни оци Агарни и Корнемиз

— Сви, то би било премлого, прогунђа калуђер из Канијске Шуме, вртећи главом у знак неодобравања. Ја видим да Пингвинци желе да оклевају. Ако се ми будемо умешали у њихову свађу, онда ће штета снаћи и нас, и ми ћемо плаћати ратне трошкове. Због тога, драги Агариче, слушајте ме и немојте цркву увлачити у ту авантуру.

— Ви познајете моју енергију. Ви познајете моју памет. Ја нећу ништа да стављам на коцку. Драги Корнемизе, само, ради остварења нашега похода, желео бих да нам Ви дате потребан новац.

Корнемиз се дуго колебао да својим новцем испашта за предузеће које му се чињаше сумњиво. Агариче је говорио час патетично, час плашећи. Најзад, Корнемиз полустуи његовим молбама, његовим претњама, вукући ноге и оборене главе, он оде у своју сироту хелију у којој се све говорило о евангелској си-

ротини. У једном белом зиду налазио се долап. Уздишући, Корнемиз га отвори и извади из њега један мали пакет хартија од вредности, па га руком која дрхташе, предаде побожном Агаричу.

— Знајте, драги Корнемизе, рече он и стрпа хартије у џеп своје мантије, ову аферу са Пиром послао нам је Бог, ради части и угледа пингвинске цркве.

— О, када бисте имали право! уздахну калуђер из Канијске Шуме.

И, када у својој радионици остаде сам, посматраше својим чудним очима, пуним несказане жалости, своје пећи и своје реторте.

ШЕСТА ГЛАВА

Седам стотина Пироа.

Седам стотина Пироа биваху публици све одвратнији. Свакога дана су по двојица или тројица премлађивани на улицама Алме. Једнога ја вно шибао, другога бацаше у реку, трећи би намазан уљем, увалан у перје и вођен кроз народ по булеварима. Четвртог један драконски капетан отфарири нос. Они се више не усуђиваху да се појаве ни у својем клубу, ни при тенису, ни при тркама; не смеду да оду ни до Берзе. Под таквим околностима, принцу од Босена чињаше се неопходно да зауздава њихову дрскост, да шиба њихову бестидност. Тога ради он се удружи са графом Кленом, Господином од Ла Тримела, ви-

контом Оливом и Господином Бигуром, и основа са њима велики савез антипиротинаца којем приступише стотине хиљада грађана, војници, пукови, бригаде, дивизије, корпуси, вароши, окрузи и провинције.

Баш у то време, Министар Војни, тражећи својега шефа генералштаба, виде, на своје изненађење: да велика сала у којој је генерал Пантер радио није била више празна као иначе. Сада откри на свима странама, од пода па до тавана, у дубоким орманима, по три до четири слоја свежњева аката свакога формата и сваке боје, један изненадан огроман архив.

— Шта је то? упита Министар зачуђено.

— Докази против Пироа, одговори генерал Пантер у екстази патриотизма. Када смо га осудили, ми смо имали ниједан. То је сада спремно.

Врџа беху отворена. Греток виде како многи носачи улазе у салу, носећи у рукама неке свежњеве и слушајући на столице које се угибаху под тишином.

— Шта то доноси ови људи? рече он.

— То су нови докази против Пироа који су баш сада нађени, одговори Пантер. Ја сам их поручио у свима кантонима, у свима генералштабовима и свима европским дворима, у свима америчким и аустралијским варошима, у свима африч-

ким факторијама. Чекам бале из Бремена и Мелбуна.

И Пантер потледа Министра мирним, светлим погледом јунака. Греток, пак, посматраше те велике гомиле хартије са мање мира него немира.

— Врло добро, рече он, врло добро! Ја се само бојим да афера Пироа на тај начин не изгуби своју простоту. Она је била јасна; њена вредност састојала се у њеној провидности као и вредност кристала. Лупом би се узалуд у њој тражио комадић сламке, дрвета, каква мрља, најмањи недостатак. Када сам је ја испустио из шака, била је јесна као дан, била је сам дан. Ја Вам дам блисер, а Ви од њега стварате панију. Говорећи без устручавања — ја се плашим да Ви, желећи да радите сувише добро, не упропастите ствар. Докази! Заиста је добро када се има доказа, али је свакако још боље када се нема никаквих. Ја сам Вам већ рекао: има само један необорив доказ, признање кривца (или невинца, то је, у приличној мери, једно исто!) Ма како да сам ја створио аферу Пироа, она се више не да критиковати; њој се нигде не може наћи примера. Она је била нешто невиђено, пошто је била невидљива. Сада она пружа највећег простора дискусiji. Ја Вам саветујем, Пантере, да се са Вашим актима користите опрезно.

Ја ћу Вам нарочито бити захваљан, ако се умрете у својим саопштењима новинарима. Ви говорите добро, али Ви говорите сувише много. Редите ми, Пантере, јелу ли и ова акта лажна?
— Пантер се насмеши:
— Има међу њима таквих која сам ја удесио.
— Баш то и мислим. Ако су удешена, у толико су боља. Она су добра. Као доказни материјал лажна акта су, уопште, боља од правих, прво — због тога што су она нарочито, према потреби ствари, спремна, што су поручена, и друго — због тога што она пружају тачну и сигурну основицу. Она су и кориснија, јер духове стављају у јадан идеалан свет, далеко од стварности која у овом свету, ах! никада није непомућена... Па ипак, мени би, можда, било милије, Пантере, да нисмо, уопште имали никаквих доказа.
Први корак антипиротинскога савеза био је притисак на владу: да седам стотине Пироа и другова преда суду са оптужбом да су велелејдајници. Принц од Босена који беше понуђен да ту ствар изнесе пред владом у име савеза, оде у Министарски Савет и изјави жељу да би влада дребало да покаже опрезност и чврстину која одговара озбиљности ситуацији. Он Стиште руку сваким министру, и, када прође поред генерала Гретока, шану му на уво:
— Наставиће се —

имати заштите и користи законске код суди добрих људи. Јер када се сада овако поступа са радницима од стране општинског суда, кад је шеф суда добрих људи пролетер, ја шта ће да буде кад то место заузме њивта — зелена — буржоа, онда радник несме прићи ни у општинску авлију а камо ли у канцеларију суда добрих људи, код оваквих типова који закон низашта не фермају!

Ово само може да буде у Краљево, које изгледа да није у оквиру велике Србије већ да је тамо негде преко тихог Океана! Ово је држава у држави у којој управља народни велики мученик Лала и неколико подобних њему. Али и овим кабадахијама брзо ће доћи крај, јер чаша отровнога једа препуна је, стрпљењу је крај а кад она прсне тешко кабадахијама?

Другови, ово вам достављам и молим да опоменете ону господу што седе у кадифеним фотељама, нека ове зверове украте и приморају на поштовање закона.

Изнесите преко јавности да се зна шта се у овој држави ради.

8./VI. 1914. год. Другарски поздрав
Краљево Коета Ј. Борђевић

Богаћење на диферацијама

Ужиче
Нигде ваљда на свету поједине било јавно или закулисно не арају и не пљачкају као овде. За свој лични интерес искоришћује се власт, партија, положај, пријатељске и родбинске везе, једном речју не преза се ни од чега.

Јавно је тајна да нову школску зграду само као фигуративно лице подиже г. В. Јанковић, гвожђар, о коме ни речи више није потребно, а да иза њега као ертак стоји г. Малиша Атанасковић, нар. посланик и Љуба Смиљанић надзорник школа, а врло вероватно и цела фузионашка Банка. Ова подземна котерија рове свугда. Под истом фирмом подиже се и болница. Отуда се да ра зумети; што се основна школа попије таке несолидо. Цигла је испод сваке критике, тако да се под трегерима осина. Лиферује је г. Атанасковић, тајни ортак, који за своју грађевину не сме да употребљује ту циглу, већ купује стару са грађевина, које се руше. Надзорни инжињер само фигурира и вуче од општине плату од деведесет динара месечно. Он је неки Чех и како му се заповеда он тако и ради. Општина је састављена од личних и политичких пријатеља горње котерије те чути као заливена и гледа очито упропашћивање општинске имовине. Наши другови одборници писмено су протестовали и тражили комисију. Видећемо шта ће се по овом урадити. Исправна комисија морала би обуставити рад и порушити највећи део грађевине. За ово је највећи кривац општинска управа као надзорна власт. Она нам овога пута мора одговарати.

У памет се фузионашка котерија, јер и теби може доћи црни петак! Мртви брзо јашу.

Диктирање услова или затварање фабрика

или

Карактеристика лесковачких фабрикаша

За дванаест година од када постоји наш синдикални покрет, било је врло много штрајкова: имали смо борбе са разним послодавцима, занатлијама и фабрикантима, великим предузимачима и рударским послодавцима, у варошима и селима. Све су те борбе биле врло значајне: било по дужини трајања било по оштрини сукоба; било по grubим нападима које су државне власти за рачун послодавца над радницима вршиле, било по револуционарним привредних односа који су из њих проистicali. Имали смо противника и врло великих и моћних и врло озбиљних. Средства, којима су се наши противници у борби против нас служили била су врло разнолика: врбовани су штрајкбрехери, апшени су и прогоњени штрајкаши, ангажоване су биле полициске власти и извођена војска на штрајкаше. Али оваким средствима каквим се лесковачки фабрикант служи, средствима гадним и неморалним, још се ниједан наш противник није служио.

На страну врбовање штрајкбрехера па ма они и небили довођени ради рада већ само ради обарања духа код штрајкаша; на страну потпуно ангажовање полиције за грубо нападање на штрајкаше; на страну обећања штрајкашима која се никад не

би испунила. Све су то средства која су нам довољно позната и штрајкашима предочавана; средства која изазивају нашу највећу пажњу и енергију, али и средства против којих се може борити са успехом. Али лесковачки фабриканти су у овоме штрајку употребили и многа друга средства која далеко од тога да буду у борби допуштена она су кроз и кроз неморална! Тако, лесковачки фабриканти служили су се поред осталих и овим средствима:

1. Преко полициских власти у новим крајевима ангажовали су Арнаути за рад. Кад су прву партију од 106 њих овамо довели Арнаути су се показали за рад неспособни па су из фабрика најурени. С друге стране, верујући да ће се штрајкаши плашати рада арнаутовог, надали су се да ће штрајкаши покушавати Арнаути нападат и зато су били спремни јандарме и комите да штрајкаше искасапе. Али, пошто су штрајкаши пустили Арнаути да сребез раде — у ствари да сребез кваре вуну и други материјал — фабриканти су увидели да од Арнаути имају само штету и били су принуђени сами их из фабрика изгонити. Довде о Арнаути може се још и рачунати. Али оно што нико неби учинио, учинили су неморални лесковачки фабриканти: не само што Арнаутима нису платили ништа за дане проведене „на раду“ у фабрици, већ су им *прејтресали џепове и узели им последњи маријаш*. Истерани Арнаути су изјавили пред среским начелником: „*да су им фабриканти узели и оно неколико гроша што су од куће понели да им се нађе за сваки случај полазећи у непознато место, а при оштрости нишпи су им плаћили за раду нишпи су им враћили њихове сојствене паре*.“

2. Другу партију Арнаути нису чак ни у фабрику примили. Чим их је агент довео у фабрику Теокривић се на њега издарао: „*Шта ће ми ша фукара, води их тамо код социјала нека их они раде ја нећу!*“ Пошто их ни штрајкаши нису примили јадни Арнаути морали су се, као и они први, гладни и пешке враћати.

3. Да би окуцали пулс штрајкашима, ангажовали су главом окружног начелника Живојина Ружића да у име њихове посредује и преговоре води. Ружић је у име њихово закључио преговоре и молио да се сутра сви радници врате на посао. Г. Ружић је отпутовао, штрајкашки одбор је закључио штрајк упућујући раднике да се сви сутра врате на посао под преговорима закљученим условима, а фабриканти *те ноћи доводе нове штрајкбрехере и ломе уговор*.

4. Напијају јандарме и комите и тако пијане пуштају их из фабрике да туку и секу штрајкаше који су били на штрајкашким стражама. После подижу кривичне тужбе против штрајкаша, „*што су штрајкаши извршили „покушај убиства“ над једним жандармом*“. Као *саучесници* „у покушају овога убиства“ оптужују се сви штрајкаши, сви познати социјалисти у Лесковцу *џа чак и другови Павле Павловић секретар Г. Р. Савеза и Реља Ситанковић сиполарски радник, који су тега вечера били у Београду*.

5. Пошто су изцрпили сва средства и претњи и обећања радницама да оне бар дођу на рад, пошто су ишли и код њихових очева и матера и говорили, „*како ћемо ми њихове кћери упропастити и осрамотити те се неће ниједна моћи удати*“, и како ће им они, „*свакој која се остави социјалиста и дође на рад, даћи о овоме трошку спрему за удабу*“, па им све те лажи нису ништа помогле, нашли су да је другарица Софија Леви за све то крива. Да би се ње кугалисали те да она не би више „наговарала раднице да не раде“ — оптужују другарицу Софију — која је узор честитости и врлина какве би ми желели да красе све наше кћери — шта мислите зашта? — *за неморално владање!* Жалећи што лесковачка полиција није узела на одговор другарицу Софију за „неморално владање“, ми смо прешли и преко ове гадости констатујући је само.

6. Верујући да би се штрајкаши, радници и раднице, вратили на посао само кад неби било вође штрајкашких, фабриканти прво преко Министарства Војног шпцију наредбу за позив на *шестонедељну везбу у Бишољ свих познатих социјалдемократу у Лесковцу*, а затим, за штрајкашке вође из Београда, преко Општинског Суда издаја наредбу „*да сваки који дође са стране у Лесковац мора се пријавити Оштинци и наћи у року од три дана уредно занимање, иначе ће бити прошеран*“. Очевиђно, дакле, поку-

пљивање војне и општинске власти на незаконитости.

7. Преко агената набављају 14 штрајкбрехера у Аустроугарској и пошто штрајкбрехери нису имали пасоше земунска полиција их три дана држи на станици и непушта за Србију. Да би их превели фабриканти *пошкунују аустројски конзулат у Београду* те им овај незаконито издаје пасоше за пролаз штрајкбрехера у Србију. За овим неморалом долази други: Штрајкбрехери су провели заједно са фамилијама и у исто време су им поговарали и њихова покућанства. Али, да се штрајкбрехери не би могли вратити кад виде да су преварени, да је овде штрајк, и да им се не плаћа по 6—7 динара дневно колико су им фабриканти обећали, него по 2—3 динара, фабриканти су *предали ствари — покућанство — штрајкбрехера на своју адресу и данас им непуштају ствари нишпи ће им предају све док се штрајк не заврши*. Помоћу Конзула и покућанства, фабриканти данас држе у правом ролству 14 радника са њиховим породицама, те су они и против своје воље принуђени бити штрајкбрехери.

8. После исцрпљених свих и грубих и гадних средстава која им ништа нису помогла, фабриканти прибегавају и овоме: издају један плакат којим позивају све добре и честите раднике и раднице, да не слушају „*београдске безавације* који код „*Круне*“ једу бечке шницле, кохве и ометле док штрајкашице *иду босе и у нанулама*“, већ да се врате на рад, јер они — фабриканти — више воле да даду рада лесковачкој сиротињи него ли странним радницима „*који су већ на путу*“ и напослетку.

9. Кад ни плакат није помогао и кад су срца „*гладних и босих*“ радника и радница штрајкаша, остала ладна према крокодилским сузама „*хуманих фабриканата*“, настапа је дво седмодневно затишје, које је истина опет мало помућено са неколико жандармских кундака и комитских корбача над штрајкашким стражарима, позива један фабрикант на преговоре. Преговори се *завршују на основи: да се сви сем једног радника и раднице из фабрике сиполица враће на посао с тим, да им се у будуће неуплаћује полишур*. Радници и раднице 20 св. миа долазе ујутру пред фабрику и кад је друг Реља Станковић запито фабриканта: *остаје ли при јучерањој латој речи више и друговима!* — фабрикант одговара „*остајем у главном, само неколико радника и радница нећу моћи одмах примити него доцније*.“ Дакле и опет обмана!

После свега овога што се досад десило, после свих ових гадости и несолидних трикова које су фабриканти вршили, нема више никакве солидује за решење штрајка путем преговора. Фабриканти неиспуњавају уговоре које индиректно закључе, неиспуњавају ни уговоре које директно закључе. И после ове последње обмане они су изгубили свако право да њихова реч важи као колико толико солидна, и да се са њима ма шта преговара. Једини начин да се у будуће са њима ради, јесте диктирање услова или затварање фабрика.

ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ

Ако најамни рад изазива професионалне болести код одраслих радника, онда он мора имати још теже и страшније последице за децу, чији организам тек расте. Многи научецаји а међу њима и привредни инспектори на страни својим проучавањем дошли су до закључка, да најамни рад задржава раст организма, развитак груди, изазива кривљење костију, малокрвност и кржљавост. Једноставан али за то веома напрегнут и пажљив рад при машини страховито се одазива на живахној осетљивој, нежној конституцији дечијег организма. Али нарочито фабрички рад штетно утиче на женску децу. Један привредни инспектор у Швајцарској израчунао је, да на 100 болесних дечака долази 174 болесних девојчица. У опште је смртност до 20-те године много већа на женској страни. Имајући у виду ове закључке социјалних хигијеничара и привредних инспектора фабрички закони у иностранству

све више и више узимају у заштиту децу. По овим законима деца испод 14 год. апсолутно се не смеју употребљавати на рад а дечаки и девојчице од 14—18 год. не смеју бити упослене дневно више од 8 час. Како основна тако и професионална настава обавезна је за децу до 18-те год.

Што се тиче српских хигијеничара и привредних инспектора може се смело рећи, да они нису предузимали никакве анкете, никака проучавања о положају деце у фабрикама и радионицама. Извештаји појединих радничких синдиката пружају нам извесне податке у томе правцу. Беспарна положај, недовољан сан, полугладовање, стално шамарање, злостављање, туча која се веома често завршује убиством — ето какве благодети уживају занатски ученици у Србији. То су најнесрећнија створења у Србији! За ученика изучавање заната претставља праву лутрију. Један послодавац научи свог ученика занату, васпита га за доброг и савесног радника, други пак ништа не обучава свог ученика а сасвим га морално, духовно и физички упропасти. Већина послодавца употребљавају своје ученике за кућевне послове, стално их туку, не допуштају им да посећују вечерње занатске школе, приморавају их да раде по 16—18 сати дневно.

Да наведемо неколико конкретних случајева

Милушин Филиповић, абаџија у Лазаревцу држао је дуго време без уговора ученике Рад. Јеремића и Алек. Николића; он је готово сваког дана тукао ове ученике. Па не само он већ и његова жена и синови, који су сви стално у пијаном стању, тукли су и злостављали ове јаднике; један од ових прислони главу ученика уза зид и онда га шамарише тако да се после сваког шамара удари о зид. Кад је члан Рад. Коморе отишао у среском начелству у Лазаревцу да се жали противу ових злочина, онда га је писар г. Јанковић истерао из канцеларије, позвао ученике и протерао их из Лазаревца.

Насиас Рајић бравар у Београду варварски је тукао свог ученика Ђ. Лазаревића и нанео му тешку повреду.

У фабрици стакла у Параћину и шекстилним фабрикама у Лесковцу фабриканти и надзорници понашали су се као први разбојници и крвави целати према деци. Разуме се, за то ником нису одговарали, нити су били кад год кажњени.

Па шта ради шеф привредне инспекције г. Аврамовић са својим штабом од 7 привредних инспектора? Да ли они спроводе заштитне одредбе о ученицима из Зак. о рад.? На то ће моћи одговорити сваки онај, који је иоле до сада пратио рад наших *лажних привредних инспектора*.

VII Конгрес Главног Радничког Савеза

IV седница

(14)
Павле Павловић реферише о штрајкачкој и тарифној политици. Наши штрајкови последњих година у знатном броју случајева имају ону природну тежњу за повећањем надница ради повећања материјалног стања радника. Већ су без мало сви везани у циљу одбране од страшне скупоче. У томе је њихов главни моттор, а у томе је и њихова мана, јер се дугим и скупим штрајковима све мање може постигати та заштита наднице. Противу скупоче треба истаћи директне бране, а оне су у првом реду у политичкој борби маса кроз партију, у другоме реду у кооперативноме покрету. Тај покрет је до извеснога ступња и код нас са-

свим могућан. Нарочито потрошачки у већим варошима. Штрајкови за заштиту наднице од скупоче треба да се јављају периодично као једна неминовност, а не систематично као једно правило, јер се у оваквој штрајкачкој борби какву ми сада имамо најбрже тупи наша борбена оштрица. Јер ми нисмо често пута на крају дугог, скупог и успешнога штрајка онде где смо били са фактичком надницом очи штрајка. Догађаји у трговинском, царинском, финансијском, пореском, транспортном и кредитном свету мењају се често пута обнови, реметећи врло снажно наше мучне штрајкачке успехе. То доказује да је за *заштити висине наднице радничке класе* нужно више *разноврсних метода Социјалистичке борбе*.

Штрајкачке функције наших синдиката врло често искључују могућност за обављањем других и прворедних функција организације. Тако су чести штрајкови постали центар око кога се окреће без мало цео живот синдикалног покрета. То није природни став савремених социјалистичких синдиката. Главна и основна делатност организација треба да је *пропаганда и просвета*. Од тога треба да живе и сами штрајкачи, без тога нема ничега.

Финансирање штрајкова захтева много обилнију финансијску политику организација у опште. Садању финансијску снагу синдикалних каса о сигурала је она одлука од 1912 година о обустављању сваке помоћи за време ратне кризе. Али је за будуће снажење каса нужно водити политику поступнога повећавања чланских улога и увођења повремених и ванредних разреза.

Иначе новчане жртве су у штрајковима све веће и због привреднога груписања радника, што је све већи број учасника у појединачним борбама. Тако је просечни број учасника био 1911 год. 34, 1912 год. 38 а 1913 год. 72.

Приметило се у последњим штрајковима да се питању скраћивања раднога времена почешће претпоштва тежња са искључивим повећањем наднице. Међутим у борби за стварно јачање наднице најпоузданија је полуга скраћивање раднога времена. Преко тога се смањује беспослица, појачава тражња радне снаге, уноси изванредан ред у производњи без којег је радник и прва и последња жртва.

Последњи час

Протеривање из Босне

После страховитих насиља над Србима; после безумних напада на Србе и њихове радње, сарајевска полиција почела је протеривати све који јој изгледају сумњиви. О томе је дошао овај телеграм:

Пешта 22. јуна. Овдашњи листови добили су телеграм из Сарајева да је управник сарајевске полиције наредио свима Србима који раде као сарадници у уредништвима српских листова у Сарајеву да се у року од 24 сата удаље из Босне.

Осим тога протерано је на свагда из Босне још 200 Срба. Ухапшена су, а затим и протерала 64 циганина!

У Сарајеву је ухапшен и брат Гавре Принципа, који је фабрички радник.

Турска и Грчка

Нови сукоби

Атина, 21. јуни. Вечерњи листови објављују телеграм са Хиоса којим се јавља да је јуче један *турски торпедер* бомбардовао једну грчку једрилицу, која је преносила исељенике које су Турци заробили. *Турски торпедер* је заштим *ошчицао до осирва Гулија* где је бомбардовањем срушио манастир. Рабари из Чесле *стврде* ба су једрилице *видели* без пушнице, што значи да су Турци *пушнице* бачили у море.

Споразум

Атина, 22. јуна. *Турска* је усвојила *предлог Грчке*, по коме *обе државе* по *узајамном споразуму* имају да *једној неуспешној држави повере избор арбитра*, који ће *смићи* у *Смирну* и *тамо решити спор*, на основу *извештаја турско-грчке комисије*.

ДРОГЕРИЈА „ВАРДАР“

Краља Милана ул. 70
Преко пута новог Двора
— Телефон 21-70 —

Препоручује своје стовариште свију хемијских
препарата, овдашњих и страних специјалитета, као и
велики избор парфимерије.

120, 17—150

Поруџбине извршује брзо и тачно.

ПОТРЕБУЈЕМ једног младића
за оправку. — Плата добра.

Микаило Ђоковић, обућар
213,1—3 Симинова ул. бр. 1.

Бољој бакалској радњи потребан
је помоћник. — Јавити се админи-
страцији Рад. Нов. 205,3—3

Умољавалу се сви радници
и радничке организације нарочито
из Америке који буду знали где се
налази **Илија Јовановић**, кројачки рад-
ник, да о томе известе његову матер
208,2—3 **Марија Јовановић**
у Нишу.

Младог ПЛАНИНСКОГ
КАШКАВАЉА
имам и продајем по 1.60 кгр. Ша-
љем и у поштанским пакетима на
доплату за целу Србију, обратити се
Пеји Живковићу (гостушки)
206,4—5 трг. — Пирот.

МУШКЕ ГАТЕ
по 2, 2.50, 3 и 4 динара комад
комотне и добро ушивене од
јаког ческог платна, израђује и
продаје
ФАБРИКА РУБЉА
М. В. ДАЧИЋА, Теразије
(до Двора — преко пута Колосеума)
211 1—5

СРЕБРН САТ ЗАТВОРЕН

Анкер . . . Дин. 20
Цилиндер . . . 15
Никлен . . . 9
Тражите илустрован ценовник
ПЕТРА М. ЗАРИЋА
134,5—10 Београд — Теразије

**ПРВО БЕОГРАД. ОПШТИНСКО
ПОРОДИЛИШТЕ**
(ЗА БЕОГР. СЕРОТИЊУ БЕСПЛАТНО)
ИНСТИТУТ
ЗА ПОРАЂАЊЕ И ЖЕНСКЕ БОЛЕСТИ
ДР. ЖИВКОВИЋА
КРУНСКА 55. ТЕЛЕФОН 16-14
Прима на порађање, опери-
сање и лечење. Операције се
врше уз суделовање једног од
најбољих српских хирурга. За
старела матерична запаљења од
заразе лече се успешно новим
начином — вакцинотерацијом.
Институт је смештен у ули. „Ги-
ришевој“ и окружен је баштом
и зеленилом. Има засебних со-
ба. Примање од 10—12 и од 3
до 5 часова; за породиље и бо-
леснице са крволиптењем у сва-
ко доба дана и ноћи. Услови
Скромни. 117,17—30

Организованим радницима знатан попуст
ЗУБНИ ЛЕКАР
ХРИСТИНА ОРЛУШИЋ
израђује у свом модерно удешеном зубно лекарском и зубно
техничком атељеу све врсте вештачких зуба и вилица са и без
скидања (вуприје) по најсавршенијем американском систему,
златне круне, зубе на штифту, све врсте пломби. Хитне
оправке вештачких зуба и вилица.
Вађење зуба без бола. — Чишћење зуба.
Цене су најумереније тако да свако може своје поква-
рене и штетне по здравље зубе заменити новим.
Организованим радницима знатан попуст.
Стан: Теразије „Дом Анкер“ Краља Милана ул. бр. 32. или
Балканска ул. бр. 7. I. спрат.
Прима од 8—12 пре и од 2—6 по подне. Недељом од 8—12 пре подне.
Организованим радницима знатан попуст

КО ЖЕЛИ да се потпуно а јевтино снабде и
добије све
ВЕЛОСИПЕДСКЕ ДЕЛОВЕ
Нека потражи САМО
Технички биро „НЕИМАР“
инж. Т. МИЛОЈЕВИЋ и Комп.
спрођу Главне Поште.
Телефон бр. 1880.
171,9—150

НОВО! Посребрен комплектан апарат за бријање, са чан
четом, четком за мазање сапуницу, једним антисептичним сапуном
за бријање и једним ножем, у засебној лепо удешеној шатули
(кутији) продајемо за свега Дин. 3.
Шаљемо поштом уз доплату са поштанским трошковима
од 1 динар.
Велико стовариште нирбершке робе, грамофона и грамо-
фонских плоча
РУСО и КАЛМИЋ
Васина улица бр. 5.
такође смо добили на стовариште једну нову врсту Грамофона
који каквоћом и изврсно јаким гласом надмашују све друге скупле
грамофоне и продајемо их по само 40 дин. комад. 158,10 10

ВЕЛИКИ ИЗБОР
ОБУЋА
— мушких, женских и дечијих —
ЦРНИХ И У БОЈИ
из највећих светских фабрика
ПРЕПОРУЧУЈЕ
СТОВАРИШТЕ ОБУЋА
СИМИЋА и ЖИВАНОВИЋА
167 Београд, Кнез Михаилова ул. бр. 10. 8—10

ПАЖЊА МАШИНИСТИМА, МЛИНАРИМА и ЛОЖАЧИМА
НОВО!
ЕЛЕКТРО-ТЕХНИЧКА РАДЊА
Стебаковић и Стакишић
Краља Милана ул. бр. 3.
Добила је у великом избору разне машинске
робе, као : машинских кајиша, опуте, азбест пакунга
у таблама и гајтана сувог масног и графитираних
мазалица за зејтине и маст, стаклених цеви за водо-
казе, манометри и вакуметри, панцер фењера за
вршалице. Разних алата за машинисте и све друге
техничке робе.
Цене солидне, услуга најбржа.
За унутрашњост и нове крајеве шаљемо одмах робу уз повуку.
162,10 10

КОНКУРС
Општини Крагујевачкој потребан је један инжењер за тех-
ничке радове у општини. Стога се позивају сви они, који би били
вољни примити се овог положаја, да се са својим пријавама, уз
које морају поднети и писмене доказе о својој стручности, јаве
суду општине Крагујевачке најдаље до 15. јула ове године.
Годњиња је плата по буџету за ову годину овоме инжењеру
5.000 (пет хиљада динара).
Из Суда општине Крагујевачке 15. јуна 1914. год. Бр. 8014.
у Крагујевцу. 207,2—2

Другови и другарице!
Стављамо Вам до знања да смо од 1. маја тек. год. отворили радњу **готовог
мушког, женског и дечијег ОДЕЛА** као и велики избор штофова за поруџбину.
Радња се налази на сред Теразија
Краља Милана ул. бр. 37. (до Браће Марковића, обућаре).
Снабдевена је тако да ће сваки добити што буде зажелео. — Услуга брза а цене солидне.
За унутрашњост шаљемо уз доплату, а ако се не допада примамо натраг.
Надамо се да нас нећете заборавити и да ће те нас Вашом посетом удостојити. Остајемо
С другарским поздравом
БЕНВЕНИСТИ и МАНДИЛОВИЋ
дугогодишњи
трг. помоћ. крој. радник
136,9—10

ИЗВОЛИТЕ ПОСЕТИТИ РАДЊУ
„Кавалер Мода“ 30% и нешто мало више уштеди сваки поштовани
купац који посети ову радњу
Услуга брза и тачна.
— Колосални избор готовог мушког и женског одела —
Од 1 маја радња постоји где је била кафана „Златна Слава“
За унутрашњост шаљем уз доплату.
С поштовињем
АВРАМ Ј. ЛЕВИ „Кавалер Моде“
169,7—15
Телефон 1896.